

ASPECTE METODOLOGICE ȘI APLICATIVE PRIVIND CONTABILITATEA ACTIVELOR FINANCIARE

Viorel Țurcanu, prof.univ., dr. hab., ASEM
Irina Golocialova, conf. univ., dr., ASEM
vturcanu@mail.ru

Abstract. *At the present moment, any investment contract (debtor, investment in shares, derivative instrument and other) in enterprise is considered a financial instrument. The financial assets arise at the enterprise – investor at the result. The financial assets have different attributes depending on conditions of contract. These attributes influence on the recognition, measurement and accounting at financial assets. Thus, in conditions of a market economy this type of assets is devoted a special attention in IFRS. The authors suggested their solution for questions of methodology and practice character in this article.*

Cuvinte-cheie: *activ financiar, instrument financiar, investiții financiare, valoare justă, cost amortizat, modificarea valorii*

Introducere

În ultimele decenii, situația financiară, pe plan internațional, poate fi caracterizată prin faptul că, deseori, entitățile dispun de resurse semnificative suplimentare celor folosite în activitatea ordinară. Utilizarea eficientă a mijloacelor libere, pe de o parte, asigură rezistența entității pe piața concurențială, pe de altă parte, modifică structura situațiilor financiare. Operațiile ce țin de utilizarea mijloacelor libere pot fi îndreptate spre investire în capitalul altor entități sau acordarea de împrumuturi.

Din punct de vedere al contabilității, resursele libere ale entității sunt separate într-o subgrupă aparte numită „active financiare”. În procesul de contabilizare și raportare a acestora, apar următoarele probleme:

1. Modul de recunoaștere și metodele de evaluare;
2. Reflectarea rezultatului modificării valorii juste;
3. Determinarea conturilor și subconturilor contabile necesare înregistrărilor contabile;
4. Pregătirea și prezentarea informației prin prisma evaluării influenței asupra situațiilor financiare;
5. Optimizarea structurii riscurilor care apar în legătură cu contractele financiare.

Conform noului sistem contabil din Republica Moldova, aceste probleme nu pot fi pe deplin soluționate, deoarece Standardele Naționale de Contabilitate (SNC) acoperă doar o mică parte din ele (1, p. 102-105). De

aceea, entitățile autohtone vor fi nevoite, în multe cazuri, să apeleze la Standardele Internaționale de Raportare Financiară (SIRF) adoptate de Guvern în calitate de acte normative pe teritoriul țării.

În cadrul SIRF-urilor, se folosește noțiunea de „instrumente financiare”. Din punct de vedere economic, instrumentul financiar este orice contract care are ca rezultat apariția simultană, la o entitate, a unui activ financiar, iar la altă entitate – a unei datorii. Luând în considerare actualitatea acestei teme, Consiliul pentru SIRF-uri a elaborat câteva standarde referitoare la instrumentele financiare:

- Standardul Internațional de Contabilitate (SIC) 32 „Instrumente financiare: prezentarea informației”;
- SIC 39 „Instrumente financiare: recunoaștere și evaluare”;
- SIRF 7 „Instrumente financiare: dezvăluirea informației”;
- SIRF 9 „Instrumente financiare: clasificarea și evaluarea”.

Scopul acestei lucrări constă în elaborarea metodologiei contabilității activelor financiare în baza SNC și SIRF cu aplicarea Planului de conturi general și recomandarea unor conturi și subconturi suplimentare. După caz, sunt prezentate exemple cu calcule concrete și explicații de utilizare a acestora în practică.

Recunoașterea și evaluarea activelor financiare

SIC 32 a formulat următoarea definiție: „Activul financiar este orice activ, care reprezintă: numerar; instrument de capital al altei companii; un drept de a primi numerar sau alt activ financiar al altei entități; un drept de a schimba instrumente financiare cu altă companie în condiții favorabile” (4).

Prevederile SIRF 9 (4) recomandă un model mixt de evaluare, prin care unele tipuri de active financiare se evaluează la costul amortizat (CA), iar altele – la valoarea justă (VJ). Pentru a determina categoria de evaluare a activului financiar, entitatea trebuie să se conducă de modelul de afaceri privind gestiunea activelor financiare. La baza acestui model, se află analiza și evaluarea fluxurilor de trezorerie pe fiecare activ financiar identificat pentru a determina dacă ele sunt reprezentate prin plata principalului și a dobânzii sau nu. Reieșind din aceste condiții, modelul de afaceri prevede recunoașterea activelor financiare ca **investiții în instrumente de datorie și instrumente de capital propriu** și determinarea metodei de evaluare (figura 1).

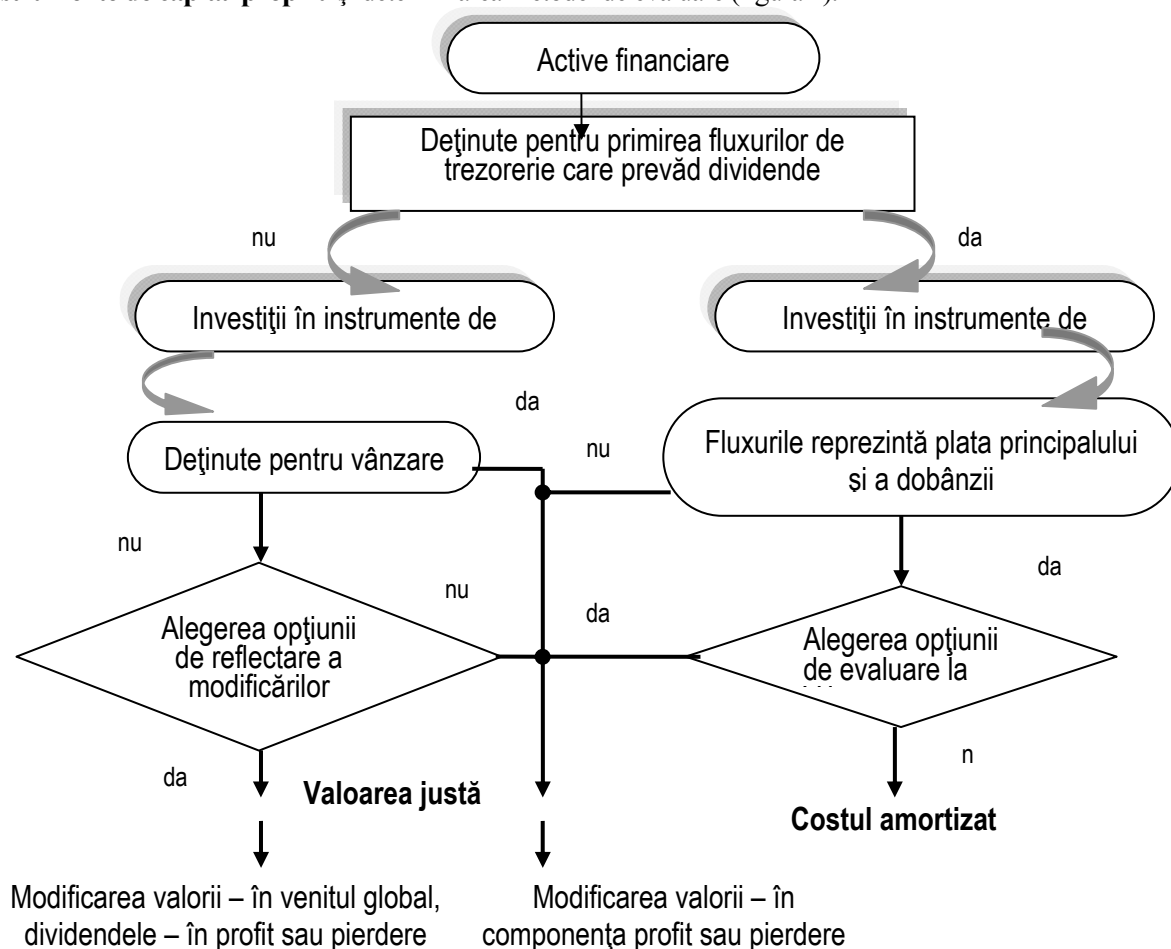

Figura 1. Clasificarea și evaluarea investițiilor conform modelului de afaceri

Sursa: elaborată de autori în bază SIRF 9 (4).

După cum se observă, conform modelului de afaceri temeiul identificării constă în posibilitatea determinării mărimii și stabilirea termenului fluxului de trezorerie. În cazul existenței acestei posibilități, activele financiare se identifică drept investiții în instrumente de datorii, iar în lipsa ei – ca investiții în instrumente de capital propriu.

Investițiile în instrumente de datorie se evaluează la costul amortizat, doar în cazul când, conform modelului de afaceri al entității, se prevede utilizarea acestora cu scopul primirii numerarului. Conform contractului, fluxul de trezorerie reprezintă plățile în termene stabilite a principalului (datoriei de bază) și a dobânzilor aferente acestuia.

Condiția nominalizată semnifică criteriul **SPPI** (solely payments of principal and interes) al acestor instrumente. Conform SIRF 9 (p. 4.1.3.) „...dobânda reprezintă contravaloarea pentru valoarea – timp a banilor și pentru riscul de credit asociat cu valorile capitalului de bază pe parcursul unei anumite perioade de timp” (4). Investițiile în instrumente de datorie, care nu corespund criteriului **SPPI**, se deosebesc prin faptul că varietatea fluxurilor de trezorerie crește astfel, încât ele diminuează caracteristicile plăților dobânzii.

Exemple de investiții în instrumente de datorie sunt:

- acele care corespund criteriului **SPPI**:
 - obligații cu termen determinat de stingere;
 - instrumente cu termen determinat de stingere, care prevede o rată variată a dobânzii;
 - obligații cu rata variată a dobânzii;
 - împrumuturi cu drept deplin de regres.
- acele care nu corespund criteriului **SPPI**:
 - obligații convertibile;
 - împrumuturi cu rata variată a dobânzii;
 - instrumente cu durata nedeterminată, care pot fi retrase de către emitent în orice moment.

SIRF 9 oferă entității posibilitatea evaluării investițiilor în instrumentele de datorie la valoarea justă cu reflectarea modificărilor în profit sau pierdere, în cazul când o astfel de clasificare permite asigurarea imaginii fidele.

Investițiile în instrumente de capital propriu se evaluează la valoarea justă, deoarece acestea nu conduc la apariția fluxurilor de trezorerie ca plăți a principalului și a dobânzilor aferente și, de regulă, momentul constatării lor este nedeterminat. Dacă astfel de investiții nu sunt preconizate pentru vânzare, atunci entitatea poate alege una din variantele posibile pentru reflectarea modificărilor valorii juste, divizându-le în două categorii:

- la profit sau pierdere – categoria **FVTPL** (fair value to profit or lose);
- în componența venitului global cu înregistrarea dividendelor la profit sau pierdere – categoria **FVOCI** (fair value other comprehensive income).

La recunoașterea inițială, investițiile, indiferent de categorie, se evaluează la valoarea justă, iar ulterior – la costul amortizat sau la valoarea justă. **SIC 39** conține explicații cu privire la:

- ✓ metoda de evaluare conform valorii juste;
- ✓ utilizarea metodei ratei dobânzii efective;
- ✓ recunoașterea deprecierei investițiilor evaluate la costul amortizat;
- ✓ derecunoaștere (4).

Valoarea justă aferentă instrumentelor, care circulă pe piață sub acoperirea unui activ, reprezintă prețul curent al cererii. Pentru instrumentele care nu circulă pe piață, este necesară dezvoltarea diapazonului total de valori, care, după cum se presupune, determină mărimea valorii juste.

Costul amortizat este valoarea, la care activul financiar a fost evaluat la recunoașterea inițială, diminuată sau majorată cu suma amortizării acumulate (diferenței dintre valoarea inițială și suma stingerii), cu scăderea plăților de rambursare a principalului (datoriei de bază).

Metoda ratei efective a dobânzii constă în faptul că calculul sumei amortizării activului financiar se bazează pe rata efectivă a dobânzii. Aceasta, de fapt, coincide cu rata de actualizare a fluxului de trezorerie, care se așteaptă, în viitor, până la momentul stingerii sau modificării valorii nete rămase a activului financiar, reieșind din condițiile pieței. Rata efectivă a dobânzii, care, uneori, este numită ca venit neschimbat până la stingere sau până la momentul stabilirii ulterioare a prețului, nu este altceva decât rata internă a rentabilității activului financiar pe perioadă.

Contabilitatea operațiilor cu activele financiare

Conform termenului de deținere și în scopuri contabile și de prezentare a activelor financiare în Situația privind poziția financiară, activele financiare se grupează în cele pe termen lung și curente. Primele sunt deținute de către entitate pe un termen mai mare de 12 luni de la data raportării, iar celelalte se consideră curente.

În Planul general de conturi contabile, sunt prevăzute conturi pentru evidența investițiilor financiare, atât pe termen lung, cât și curente, cu indicația în care părți (afiliate sau neafiliate) sunt efectuate acestea. Subconturile indică tipul investițiilor: valori mobiliare, cote de participație, depozite, împrumuturi acordate și altele (1).

Însă, considerăm că mai reușit este nomenclatorul conturilor aferente contabilizării operațiunilor ce țin de acest subcompartiment propus de autori în cadrul Planului de conturi de lucru pentru o Companie virtuală (6). În acesta, atât denumirile conturilor, cât și ale subconturilor sunt formulate în corespundere cu terminologia și cerințele de prezentare a informației despre instrumentele financiare stipulate în standardele internaționale respective:

1. „Active financiare”, în loc de „investiții financiare”;
2. Specificarea metodei de evaluare a activelor financiare;
3. Concretizarea mai detaliată a tipului și a categoriei de activ financiar;
4. Evidențierea unui cont pentru contabilizarea activelor financiare evaluate conform metodei punerii în echivalență.
5. Finalizarea listei conturilor pentru evidența activelor financiare pe termen lung cu contul privind deprecierea acestora.

În componența investițiilor în instrumente de datorie, intră creanțele pe termen lung privind facturile comerciale, cambiile primite, creditele acordate, obligațiunile procurate. În fiecare caz concret, dreptul contractual al unei părți de a primi numerar contravine angajamentului respectiv al altei părți de a plăti numerar.

Creanțele pe termen lung privind facturile comerciale sau cambiile primite sunt constatate ca active financiare atunci, când se efectuează operațiuni comerciale cu condiții speciale, de exemplu, la vânzarea în rate sau la amânarea plății. Conform modelului de afaceri, astfel de active financiare corespund criteriului SPPI calificate ca investiții în instrumente de datorie, evaluate la costul amortizat.

Exemplu. Compania, în iunie 201N, a vândut firmei „Omega” produse care aveau un cost de 18 000 lei. Contractul prevede următoarele condiții:

- suma plății cu amânare peste doi ani constituie 38 400 lei, inclusiv TVA;
- la achitarea imediată, prețul de vânzare, inclusiv TVA – 31 755 lei (26 445 lei – venit din vânzări, 5 289 lei – TVA);
- vânzătorul se obligă să livreze 10 unități de produse la 30.06.201N;
- cumpărătorul va achita datoria la 30.06.201N+2 conform cambiei acordate în sumă de 38 400 lei, inclusiv 31 735 lei – suma datoriei principale și 6 665 lei – dobânda calculată la rata de 10.5%. Calculele s-au efectuat în baza regulilor de actualizare.

Conținutul contractului de vânzare a producției are efect de credit comercial, de aceea, conform cerințelor SIRC cambia primită este recunoscută ca activ financiar, identificată ca instrument de datorie, evaluat la costul amortizat.

Pentru înregistrarea acestor operații în Planul de conturi de lucru al Companiei a fost deschis contul „Active financiare evaluate la costul amortizat”, iar în cadrul acestuia, subcontul „Creanțe ce conțin efect financiar din țară”.

Tabelul 1

Înregistrările contabile aferente investițiilor în instrumente de datorie (cambii primite)

Data	Conținutul operației	Suma, lei	Conturi corespondente	
			Debit	Credit
1	2	3	4	5
06 201N	Costul efectiv al producției vândute	18 000	Costul vânzărilor (7111)	Producția (216)
06 201N	Recunoașterea venitului perioadei curente	26 445	Creanțe ce conțin efect financiar din țară (1414)	Venit din vânzarea producției (6111)

1	2	3	4	5
06 201N	TVA calculată la valoarea vânzărilor	5 289	Creanțe ce conțin efect financiar din țară (1414)	Datorii privind taxa pe valoarea adăugată (5344)
06 201N	Recunoașterea veniturilor anticipate, condiționate de valoarea banilor în timp	6 665	Creanțe ce conțin efect financiar din țară (1414)	Venituri anticipate pe termen lung/Venituri din finanțări (4241)
06 201N	Cota curentă a veniturilor anticipate	1 677	Venituri anticipate pe termen lung/Venituri din finanțări (4241)	Venituri anticipate curente/Venituri din finanțări (5351)
06 201N	Recunoașterea inițială a cambiei	31 735	Creanțe ce conțin efect financiar din țară (1414)	Creanțe ce conțin efect financiar din țară (1414)
06 201N	Stingerea datoriei bugetului privind TVA	5 289	Datorii privind taxa pe valoarea adăugată (5344)	Conturi curente în valută națională (242)
31.12201N	Dobânzi calculate la schimb	1 680	Venituri anticipate curente/Venituri din finanțări (5351)	Venituri financiare/Venituri din finanțări (6224)
31.12201N	Cota curentă a veniturilor anticipate	3 335	Venituri anticipate pe termen lung/Venituri din finanțări (4241)	Venituri anticipate curente/Venituri din finanțări (5351)
31.12201N+1	Dobânzi calculate la schimb	3 335	Venituri anticipate curente/Venituri din finanțări (5351)	Venituri financiare/Venituri din finanțări (6224)
30.06201N+2	Dobânzi calculate la schimb	1 667	Venituri anticipate curente/Venituri din finanțări (5351)	Venituri financiare/Venituri din finanțări (6224)
30.06201N+2	Stingerea creanței referitoare la cambia primită	38 400	Conturi curente în valută națională (242)	Creanțe ce conțin efect financiar din țară (1414)

Creanța privind creditele și împrumuturile este recunoscută ca investiții în instrumente de datorie în cazul când ele sunt acordate cu o dobândă mai scăzută sau nulă. Aceasta se evaluează conform criteriului SPPI al modelului de afaceri la costul amortizat și la momentul recunoașterii inițiale se contabilizează la valoarea actualizată a fluxurilor de trezorerie viitoare.

Exemplu. Compania, în ianuarie 201N, a acordat unuia din salariați un împrumut cu dobânda nulă, în sumă de 43 000 lei, pe un termen de cinci ani, cu următoarele condiții:

- rata dobânzii la aceleași împrumuturi constituie 10%;
- salariatul continuă să presteze servicii Companiei în decursul perioadei de timp până la momentul stingerii datoriei – decembrie 201N+4;
- în cazul concedierii înainte de termen salariatul se obligă să achite principalul datoriei și dobânda pentru toată perioada împrumutului.

Conform SIRF 9, acest împrumut trebuie evaluat la costul amortizat, de aceea:

- valoarea actualizată a creanței privind împrumutul cu dobânda nulă, la recunoașterea inițială a constituit 26 700 lei (conform calculului după formula respectivă de actualizare);
- cheltuielile anticipate, condiționate de valoarea timp a banilor – 16 000 lei (43 000 lei – 26 700 lei);
- cheltuielile de finanțare a perioadei curente constituie:
 - pe anul 201N – 2 670 lei (26 700 lei × 0.10);
 - pe anul 201N +1 – 2 937 lei (29 370 lei × 0.10);
 - pe anul 201N +2 – 3 230 lei (32 307 lei × 0.10);
 - pe anul 201N +3 – 3 554 lei (35 538 lei × 0.10);
 - pe anul 201N +4 – 3 909 lei (39 092 lei × 0.10).

Creanța referitoare la împrumutul cu dobânda nulă se va înregistra în contul „Active financiare pe termen lung evaluate la costul amortizat”, subcontul „Credite și împrumuturi” din Planul de conturi de lucru al Companiei.

Tabelul 2

Înregistrările contabile aferente investițiilor în instrumente de datorie (împrumut)

Data	Conținutul operației	Suma, lei	Conturi corespondente	
			Debit	Credit
01 201N	Recunoașterea inițială a activului financiar	26 700	Active financiare pe termen lung, evaluate la costul amortizat/ Credite și împrumuturi (1413)	Conturi curente în valută națională (242)
01 201N	Recunoașterea cheltuielilor condiționate de valoarea în timp a banilor	16 300	Cheltuieli anticipate pe termen lung/Cheltuieli de finanțare (1711)	Conturi curente în valută națională (242)
01 201N	Cota curentă a cheltuielilor anticipate condiționate de valoarea timp a banilor	2 670	Cheltuieli anticipate curente/Cheltuieli de finanțare (2611)	Cheltuieli anticipate pe termen lung/Cheltuieli de finanțare (1711)
12 201N	Recunoașterea cheltuielilor financiare ale perioadei curente	2 670	Cheltuieli financiare/Cheltuieli de finanțare (7225)	Cheltuieli anticipate curente/Cheltuieli de finanțare (2611)
12 201N	Recunoașterea veniturilor anticipate, condiționate de perioada de actualizare	2 670	Active financiare pe termen lung, evaluate la costul amortizat/Credite și împrumuturi (1413)	Venituri financiare/ Venituri din finanțări (6224)
201N+1... 201N+3	Se repetă operațiile 3 – 5, dar cu sumele respective			
201N+4	Stingerea datoriei privind împrumutul	26 700	Conturi curente în valută națională (242)	Active financiare pe termen lung, evaluate la costul amortizat/Credite și împrumuturi (1413)

În practică se întâlnesc investiții, care simultan întrunesc caracteristici de instrumente de datorie și de instrumente de capital propriu. Aceasta are loc atunci, când în contractul de bază se adaugă diferite condiții pentru executarea acestuia de către deținătorul investiției.

Conform SIRF 9 un instrument compus se evaluează integral (ca investiții în instrumente de datorie) la costul amortizat, dacă corespunde criteriului SPPI. Modul de reglare a evaluării investițiilor, care reprezintă instrument compus este prezentat în figura 2.

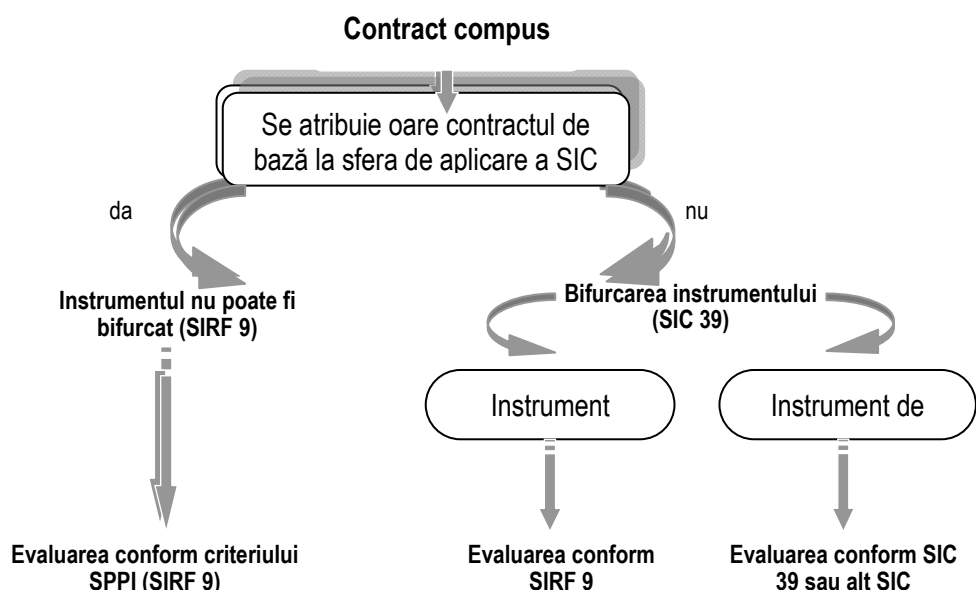

Figura 2. Reglementarea evaluării investiției – instrumentului compus

Sursa: elaborată de autori în bază SIRF 9 (4).

Exemplu de contract compus poate fi contractul de bază (pentru un împrumut) care prevede condiția de a fi achitat înainte de termen sau, dimpotrivă, prolongat (opțiune încorporată). Evaluarea acestei investiții se efectuează la costul amortizat, deoarece corespunde criteriului **SPPI**.

Dacă instrumentul încorporat influențează asupra contractului de bază în așa mod, încât acesta nu corespunde criteriului menționat, atunci instrumentul compus integral nu va fi supus bifurcației (adică desprinderii instrumentului încorporat de la instrumentul de bază) și va fi atribuit la categoria **FVTPL**, fiind evaluat la valoarea justă (5). De exemplu, obligațiunea convertibilă, în care este încorporat instrumentul derivat – opțiun „call”, care dă dreptul de convertire.

În fond, reclasificarea activelor financiare, dintr-o categorie în alta, **SIRF 9** nu admite. Însă, dacă entitatea, la efectuarea operațiilor, schimbă modelul de afacere, atunci trebuie, în mod repetat, evaluată actualitatea clasificării activelor financiare și realizată reclasificarea.

Dacă modelul de afaceri a fost modificat și instrumentele de capital propriu au fost reclasificate, atunci datele privind profitul sau pierderile din perioada precedentă nu pot fi retratate. Data reclasificării activelor se consideră data modificării modelului de afaceri.

Orice câștig sau pierdere care rezultă din diferența dintre valoarea contabilă anterioară și valoarea justă se recunoaște în profit sau pierdere.

Exemplu. Compania, în ianuarie 201N, a procurat 20 de obligațiuni convertibile la prețul de 1050 lei în schimbul acțiunilor ordinare la prețul de 1000 lei. Obligațiunea va fi stinsă peste trei ani.

Conform cerințelor **SIRF 9**, obligațiunile convertibile trebuie clasificate la categoria **FVTPL** ca activ financiar identificat ca investiții în instrumente de capital propriu, care vor fi evaluate la valoarea justă.

La data raportării financiare, valoarea justă a obligațiunii convertibile constituie 1080 lei. Pentru contabilizarea acestor investiții, în Planul de conturi de lucru al Companiei, este deschis contul „Alte active financiare pe termen lung, evaluate la valoarea justă”.

La data raportării pe anul 201N+1, valoarea justă a activelor financiare a fost diminuată cu 2 000 lei.

Luând în considerare regulile reclasificării instrumentelor de capital, Compania, la data convertirii obligațiunii, a transferat pachetul investițional al acțiunilor ordinare (19 600 lei) la categoria **FVOCI**.

În anul 201N+3, pe piața financiară, valoarea instrumentelor financiare similare s-a majorat cu 4 000 lei. Compania, în urma investirii pentru acest an, a primit dividende în sumă de 7 500 lei.

Tabelul 3

Înregistrările contabile pentru investițiile în instrumente de capital propriu (obligațiunea convertibilă)

Data	Conținutul operației	Suma, lei	Conturi corespondente	
			Debit	Credit
1	2	3	4	5
01.01 201N	Recunoașterea inițială a obligațiunilor la valoarea justă	21 000	Alte active financiare pe termen lung, evaluate la valoarea justă/ Active financiare, categoria FVTPL (1431)	Conturi curente în valută națională (242)
31.12 201N	Recunoașterea veniturilor din modificarea valorii juste a obligațiunilor	600	Alte active financiare pe termen lung, evaluate la valoarea justă/ Active financiare, categoria FVTPL (1431)	Venituri financiare/ Venituri din modificarea valorii juste a activelor (6225)
31.12 201N+1	Recunoașterea scăderii valorii juste	2 000	Cheltuieli financiare/Cheltuieli din modificarea valorii juste a activelor financiare (7226)	Alte active financiare pe termen lung, evaluate la valoarea justă/ Active financiare, categoria FVTPL (1431)
31.12 201N+2	Reclasificarea instrumentului de capital în rezultatul convertării	19 600	Alte active financiare pe termen lung, evaluate la valoarea justă/ Active financiare, categoria FVOCI (1432)	Alte active financiare pe termen lung, evaluate la valoarea justă/ Active financiare, categoria FVTPL (1431)

1	2	3	4	5
31.12 201N+3	Recunoașterea creșterii valorii instrumentelor de capital	4 00 0	Alte active financiare pe termen lung, evaluate la valoarea justă/ Active financiare, categoria FVOCI (1432)	Alte elemente a capitalului propriu/Rezerve de reevaluare a instrumentelor financiare, evacuate la valoarea justă (3431)
31.12 201N+3	Suma dividendelor calculate la activele financiare, evaluate la valoarea justă	7 50 0	Alte active financiare pe termen lung, evaluate la valoarea justă/ Active financiare, categoria FVOCI (1432)	Venituri în formă de dividende și dobânzi/Din acțiuni ordinare (6223)

După cum am menționat, investițiile în capital propriu nu conduce la fluxuri de trezorerie determinate în conformitate cu criteriul SPPI. De aceea, dacă acestea se află în sfera de reglementare a SIRF 9, atunci evaluarea se efectuează la valoarea justă (5).

Însă, în multe cazuri, evaluarea investițiilor în instrumente de capital cade sub incidența altor standarde. Aceasta are loc atunci, când investiția reprezintă cota de participare în capitalul acționar al altei entități, de exemplu, investițiile în întreprinderile asociate și controlate în comun.

Modul de evaluare a investițiilor în entitățile asociate și influența acesteia la conținutul raportării investitorului este reglementat de SIC 28 „Contabilitatea investițiilor în companiile asociate și întreprinderile controlate în comun” (4). Conform prevederilor acestui standard, astfel de investiții pot fi contabilizate conform metodei costului sau punerii în echivalență.

Metoda punerii în echivalență prevede că investițiile, mai întâi, se contabilizează la costurile efective de achiziție, apoi acestea se corectează la modificările care au loc după data procurării referitoare la cota investitorului în activele nete ale obiectului investit.

La utilizarea acestei metode, investițiile în întreprinderea asociată se reflectă pe o postură aparte în Situația privind poziția financiară a investitorului la valoarea egală cu cota investitorului în activele nete ale întreprinderii asociate. Metoda punerii în echivalență este recomandată ca metodă de bază, însă entitatea-investitor poate aplica și metoda justă, în cazul când investițiile sunt procurate și se dețin cu scopul vânzării în viitorul apropiat.

Exemplu. *Compania la 01.01.201N-1 a procurat 25 000 acțiuni ale SA „Struguraș”, ceea ce constituie 30 % din totalul acțiunilor în circulație. Costurile efective ale tranzacției – 375 000 lei. Conform rezultatelor anuale, acționarilor le-au fost calculate dividende în sumă de 45 000 lei, iar valoarea de bilanț a investiției este determinată în mărime de 400 000 lei. La 31.12.201N, SA „Struguraș” a constatat pierderi anuale în sumă de 80 000 lei. Astfel, Compania recunoaște la această dată, conform cotei sale, pierderi în sumă de 24 000 lei (80 000 lei × 0.3).*

Deoarece cota de participare a Companiei în capitalul SA „Struguraș” este de 30%, aceasta se identifică drept companie asociată, de aceea, contabilitatea investițiilor se efectuează conform metodei punerii în echivalență. Pentru realizarea acestui scop, în Planul de conturi de lucru al Companiei, a fost deschis contul „Active financiare pe termen lung, evaluate conform metodei punerii în echivalență”.

Tabelul 4

Înregistrările contabile privind investițiile în capital propriu

Data	Conținutul operației	Suma, lei	Conturi corespondente	
			Debit	Credit
1	2	3	4	5
01.01 201N-1	Recunoașterea inițială a investiției în întreprinderea asociată	375 000	Active financiare pe termen lung, evaluate după metoda punerii în echivalență/ Investiții în întreprinderile asociate (1451)	Conturi curente în valută națională (242)
31.12 201N-1	Recunoașterea venitului din investiții în întreprinderea asociată	45 000	Active financiare pe termen lung, evaluate după metoda punerii în echivalență/ Investiții în întreprinderile asociate (1451)	Alte venituri operaționale/ Venituri din operații cu active pe termen lung (6127)

1	2	3	4	5
31.12 201N- 1	Suma dividendelor primite din investiții	20 00 0	Conturi curente în valută națională (242)	Active financiare pe termen lung, evaluate după metoda punerii în echivalență/ Investiții în întreprinderile asociate (1451)
31.12 201N	Recunoașterea pierderii din investiții în întreprinderea asociată	24 00 0	Alte cheltuieli operaționale /Cheltuieli legate de activele pe termen lung (7145)	Active financiare pe termen lung, evaluate după metoda punerii în echivalență/ Investiții în întreprinderile asociate (1451)

În afară de instrumente financiare, valoarea cărora este prezentată în valută funcțională, entitățile pot procura instrumente financiare, a căror valoare nominală este exprimată în valută străină. Valoarea de bilanț a instrumentului, denominalizat în valută străină, va fi evaluată astfel:

- în valută străină, în care este denominalizat instrumentul financiar, indiferent de faptul dacă se contabilizează acesta la valoarea justă sau la costul amortizat;
- suma în valută străină se recalculează în valută funcțională cu utilizarea:
 - cursului la data raportării pentru toate instrumentele monetare și nemonetare, contabilizate la valoarea justă;
 - cursului istoric pentru instrumente nemonetare, contabilizate la costul efectiv, deoarece valoarea justă a acestora nu poate fi determinată cu certitudine.

Ca urmare, costul amortizat al activului monetar, evaluat în conformitate cu SIRF 9 și IAS 39, se calculează în acea valută, în care este denominalizat instrumentul financiar cu recalcularea acesteia în valuta funcțională la data de raportare. Diferențele de curs valutar, apărute la recalculare, se reflectă în Situația privind venitul global. Astfel de articole, ca dividende de primit, dobânzi de primit, deprecierile etc., se reflectă la fel în această situație la cursul „spot” la data apariției diferențelor.

Exemplu. Compania, care utilizează leul ca valută funcțională, la 01.01.201N, a procurat 10 obligațiuni cu 10 360 €, valoarea nominală a cărora constituie 12 000 €. Plățile pentru cupon sunt de 5% de la nominal, iar termenul de stingere – 3 ani. Rata dobânzii la instrumentele analogice constituie 10.5%.

Cursul “€” este următorul:

- la data procurării obligațiunilor – 15.85 lei;
- la data raportării (31.12.201N) – 16.10 lei;
- în medie pe an – 16.00 lei.

Conform cerințelor SIRF 9, obligațiunile sunt identificate ca investiții în instrumente de datorie, care trebuie evaluate la costul amortizat, calculul căruia este prezentat în tabelul 5.

Tabelul 5

Calculul costului amortizat al obligațiunii cu cupon

(€)

Perioada	Valoarea de bilanț	Venitul din dobânzi	Plăți	Costul amortizat
201N	10 360	1 088	(600)	10 848

Luând în considerare regulile de determinare a valorii de bilanț a investițiilor denominalizate în valută străină, efectuăm următoarele calcule (tabelul 6).

Tabelul 6

Recalcularea investiției denominalizate în valută străină

Indicii	Suma, €	Suma recalculată, lei
Valoarea actualizată la momentul recunoașterii inițiale a obligației	10 360	164 206 (10 360 € × 15.85)
Venituri anticipate, condiționate de valoarea în timp a numerarului	1 640 (12 000 + 10 360)	25 994 (1 640 € × 15.85)
Plățile de cupon	600	9 600 (600 € × 16.00)
Venituri din finanțări a perioadei curente	1 088 (10 360 × 0.105)	17 408 (1 088 € × 16.00)

- Diferența de curs valutar, reflectată în Situația privind venitul global, constituie 2699 lei, inclusiv:*
- *profitul din recalcularea costului amortizat – 2 500 lei (10 360 € × (16.10 lei – 15.85 lei);*
 - *profitul din recalcularea venitului primit din dobânzi – 109 lei (1 088 € × 16.10 lei – 16.00 lei).*
- Diferența de curs provenită din recalcularea valorii de bilanț a veniturilor anticipate – 410 lei.*

Tabelul 7

Înregistrările contabile privind investițiile în instrumente de datorie (obligațiunea)

Data	Conținutul operației	Suma, lei	Conturi corespondente	
			Debit	Credit
01 201N	Recunoașterea inițială a investiției în instrumente de datorie	164 206	Active financiare pe termen lung, evaluate la costul amortizat/Obligațiuni (1411)	Conturi curente în valută națională (242)
01 201N	Recunoașterea veniturilor, condiționate de valoarea în timp a banilor	25 994	Active financiare pe termen lung, evaluate la costul amortizat/Obligațiuni (1411)	Venituri anticipate pe termen lung/Venituri din finanțări (4241)
01 201N	Cota curentă a veniturilor anticipate	7 808	Venituri anticipate pe termen lung/Venituri din finanțări (4241)	Venituri anticipate curente/Venituri din finanțări (5351)
01.12 201N	Suma calculată a plăților pe cupon	9 600	Creanțe privind veniturile calculate/Creanțe aferente dobânzilor și redevențelor (2312)	Venituri financiare/Venituri în formă de dividende și dobânzi (6223)
31.12 201N	Recunoașterea veniturilor condiționate de reducerea perioadei de actualizare	7 808	Venituri anticipate curente/Venituri din finanțări (5351)	Venituri financiare/Venituri din finanțări (6224)
31.12 201N	Stingerea datoriei privind plățile pe cupon	9 600	Conturi curente în valută națională (242)	Creanțe privind veniturile calculate/Creanțe aferente dobânzilor și redevențelor (2312)
31.12 201N	Recunoașterea veniturilor din modificarea cursului valutar	2 699	Active financiare pe termen lung, evaluate la costul amortizat/Obligațiuni (1411)	Alte elemente ale capitalului propriu/Modificarea valorii activelor financiare în entități străine (3434)
31.12 201N	Corectarea valorii veniturilor la recalcularea cursului valutar	410	Active financiare pe termen lung, evaluate la costul amortizat/Obligațiuni (1411)	Venituri anticipate pe termen lung/Venituri din finanțări (4241)

Un tip deosebit de investiții financiare îl constituie **instrumentele financiare derivate**, care întrunesc următoarele caracteristici:

- ✓ valoarea acestora se modifică în funcție de modificarea ratei dobânzii, prețului unui instrument financiar, prețului mărfurilor, cursului valutar, indicilor la prețuri și taxe sau altei variabile;
- ✓ aplicarea acestora nu necesită investiții nete inițiale;
- ✓ sunt decontate la o dată viitoare.

Instrumentele financiare derivate cuprind: opțiuni, contracte futures, contracte forward, swop-urile. Aceste instrumente sunt mijloace de transferare a riscurilor caracteristice instrumentelor de bază, fără a fi

transferate instrumentele de bază.

Conform regulilor prevăzute de SIC 32, instrumentele financiare derivate trebuie evaluate la valoarea justă, iar toate modificările acestora se recunosc ca venituri sau cheltuieli în Situația privind venitul global (4).

Pe piața financiară, pot fi două tipuri de instrumente financiare derivate – cu livrare (care prevede livrarea activului de bază) sau fără livrare (care prevede dreptul, dar nu obligațiunile părților contractuale de a procura sau de a vinde activul de bază).

În contractele de livrare, active de bază pot fi numerarul în valută străină, acțiunile proprii, resursele naturale, producția agricolă.

Exemplu. Compania, la 05.01.201N, a încheiat un contract forward referitor la procurarea produselor petroliere, care conține următoarele condiții:

- data executării contractului – 30.12. 201N;
- valoarea livrărilor – 72 000 lei, inclusiv TVA;
- valoarea justă a contractului forward pentru Companie la data:
 - încheierii contractului – 72 000 lei;
 - raportării intermediare (30.06.201N) – 78 000 lei;
 - raportării anuale (31.12.201N) – 75 000 lei.

Conținutul contractului indică faptul că contractul în cauză trebuie atribuit la active financiare, adică ca investiții în instrumente de datorie deținute pentru vânzare. Modificările valorii juste a contractului forward se reflectă în profit sau pierdere.

Pentru contabilizarea acestui instrument financiar, în Planul de conturi de lucru al Companiei în cadrul contului „Active financiare, evaluate la valoarea justă, deținute pentru vânzare” a fost deschis subcontul „Contractul forward”.

Tabelul 8

Înregistrările contabile privind executarea contractului forward

Data	Conținutul operației	Suma, lei	Conturi corespondente	
			Debit	Credit
05.01 201N	Recunoașterea inițială a investiției	72 000	Active financiare curente, evaluate la valoarea justă, destinate vânzării /Contracte forward (2525)	Datorii comerciale în țară (5211)
30.06 201N	Recunoașterea creșterii valorii produselor petroliere	6 000	Active financiare curente, evaluate la valoarea justă, destinate vânzării /Contracte forward (2525)	Venituri financiare/ Venituri din modificarea valorii juste a activelor (6225)
30.12 201N	Recunoașterea scăderii valorii produselor petroliere	3 000	Cheltuieli financiare/Cheltuieli din modificarea valorii juste a activelor financiare (7227)	Active financiare curente, evaluate la valoarea justă, destinate vânzării /Contracte forward (2525)
30.12 201N	Valoarea inițială a stocurilor în cadrul executării contractului forward	60 000	Materiale (211)	Active financiare curente, evaluate la valoarea justă, destinate vânzării /Contracte forward (2525)
30.12 201N	TVA deductibilă de la valoarea de procurare a stocurilor	12 000	Datorii privind taxa pe valoarea adăugată (5344)	Active financiare curente, evaluate la valoarea justă, destinate vânzării /Contracte forward (2525)
30.12 201N	Achitarea datoriei furnizorului	72 000	Datorii comerciale în țară (5211)	Conturi curente în valută națională (242)
30.12.201N	Modificarea valorii de procurare a stocurilor	3 000	Materiale (211)	Active financiare curente, evaluate la valoarea justă, destinate vânzării /Contracte forward (2525)

În cazul contractelor fără livrare, se folosesc mai des contractele forward și opțiunile de procurare sau vânzare a acțiunilor proprii, care pot fi contabilizate sau ca activ financiar, sau ca datorie. La efectuarea unor astfel de operații, contractul prevede decontările pe bază netă, adică plătind doar diferența din modificarea prețului activului de bază. Există două tipuri de decontări pe bază netă: sau în numerar, sau prin acțiuni.

Decontările pe bază netă în numerar se efectuează prin plata mijloacelor bănești a valorii contractului forward la data decontării. Decontările pe bază netă prin acțiuni se efectuează pe calea transmiterii (retragerii) acțiunilor entității-emitent în conformitate cu valoarea contractului forward la data decontării.

Exemplu. Compania, la 1 ianuarie 201N, a încheiat cu un partener contractul forward, subiectul căruia este procurarea de către aceasta acțiunilor proprii. Contractul conține următoarele condiții:

- data executării contractului – 31.12.201N;
- prețul de piață al unei acțiuni:
 - la 01.01.201N – 1 000 lei;
 - la 30.06.201N – 1 100 lei;
 - la 31.12.201N – 1 060 lei.
- Prețul fix către plată – 1 040 lei;
- Valoarea actualizată a contractului la 01.01.201N – 1000 lei;
- Numărul de acțiuni în cadrul contractului – 100;
- Valoarea justă a contractului forward pentru Companie la data:
 - încheierii contractului (01.01. 201N) – lipsește;
 - raportării intermediare (30.06.201N) – 6 000 lei;
 - raportării anuale (31.12.201N) – 2 000 lei.

Valoarea justă a contractului forward se determină ca diferența dintre prețul de piață al acțiunii și prețul stabilit în contract. La data decontării, aceasta a constituit 2 000 lei [100 acț. × 20 lei (1 060 lei – 1 040 lei)].

Reieșind din condițiile pieței (valoarea pozitivă a contractului forward), decontarea pe bază netă pe calea acțiunilor se efectuează prin transmiterea acestora de către partener Companiei conform valorii contractului forward la data decontării.

Tabelul 9

Înregistrările contabile referitoare la investițiile curente cu decontarea prin acțiuni pe bază netă

Data	Conținutul operației	Suma, lei	Conturi corespondente	
			Debit	Credit
01.01 201N	Recunoașterea inițială a contractului forward		Înregistrările contabile lipsesc	
30.06 201N	Recunoașterea profitului din modificarea valorii acțiunilor	6000	Instrumente derivate curente/Contracte forward (2542)	Venituri financiare/ Venituri din modificarea valorii instrumentelor derivate (6226)
31. 12 201N	Recunoașterea pierderii din modificarea valorii acțiunilor	4000	Cheltuieli financiare/ Cheltuieli din modificarea valorii instrumentelor derivate (7227)	Instrumente derivate curente/Contracte forward (2542)
31. 12 201N	Achitarea de către partener a diferenței din modificarea valorii acțiunilor	2000	Capital acționar (311)	Instrumente derivate curente/Contracte forward (2542)

Concluzii

Recunoașterea, evaluarea și prezentarea informației privind activele financiare se efectuează în conformitate cu SIRF, care conțin reguli detaliate aferente instrumentelor financiare, și cu SNC „Creanțe și investiții financiare”.

Toate activele financiare la recunoaștere se evaluează la valoarea de intrare, iar ulterior, la costul amortizat sau la valoarea justă. La calculul amortizării valorii activului financiar, este binevenit de luat în considerare rata efectivă a dobânzii. Diferențele din modificarea valorii instrumentelor financiare se contabilizează în profit sau pierdere, sau la conturi de capital. Considerăm, la fel, mai rațional deschiderea conturilor contabile în funcție de modul de evaluare, decât conform criteriului de afiliere a entităților.

Schema corespondenței conturilor depinde: de tipul investiției – în instrumente de capital sau în instrumente de datorie, în întreprindere asociată sau ordinară, de faptul dacă la investire se folosesc instrumente financiare derivate sau nu, și de alte criterii.

Bibliografie:

1. Acte normative în domeniul contabilității/Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 233-237 din 22 octombrie 2013, Moldpres, Chișinău, 2013.
2. TABĂRĂ, N., HOROMNEA, E., MIRCEA, M. – C. *Contabilitate internațională*. Tipo Moldova, ed. II-a, 2010.
3. ȚURCANU, V., GOLOCIALOVA, I., ȘTAHOVSCHI, A. *Contabilitate internațională*. ASEM, 2008.
4. www.minfin.md: Standarde Internaționale de Raportare Financiară, 2013.
5. www.kpmg.com/ru МСФО (IFRS) 9 «Финансовые инструменты: первый опыт применения». KPMG, 2009.
6. ЦУРКАНУ, В., ГОЛОЧАЛОВА, И. *Составление финансовой отчетности по международным стандартам. Учебно – практическое пособие*. Chișinău: ACAP, 2014.